

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Природничо-географічний факультет

Кафедра географії та геоекології

Природно-заповідні території

Силабус

2020 – 2021 навчальний рік

Силабус розглянутий на засіданні кафедри географії та геоекології
Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри географії та геоекології _____ (к.г.н., доц.. Семенюк Л. Л.)

Розробник: кандидат біологічних наук, доцент кафедри географії та геоекології Мирза-Сіденко Валентина Миколаївна

1. Ел. адреса: vmirzasidenko@ gmail.com

Інша контактна інформація: тел.: 0666279175

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Назва дисципліни:	Природно-заповідні території
Спеціальність:	014 Середня освіта (Географія)
Освітньо-професійна програма:	Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Форма навчання:	денна, заочна
Курс:	4-й
Семестр:	8-й
Тип дисципліни	Вибіркова
Кількість кредитів –	3
Блоків (модулів) –	2
Змістових модулів	2
Загальна кількість годин –	90
Тижневих годин для денної форми навчання:	3
Лекції	16 год.
Практичні, семінарські	14 год.
Лабораторні	-
Самостійна робота	48
Індивідуальне науково-дослідне завдання (есе, аналітичний звіт, тези тощо)	не передбачено
Вид підсумкового контролю:	залік
Сторінка дисципліни на сайті університету	Moodle ЦДПУ
Зв'язок з іншими дисциплінами.	загальне землезнавство, кліматологія, картографія, ландшафтознавство, картографія, біогеографія, географія материків і океанів, фізична географія України, рекреаційна географія тощо

3-4. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу є формування уявлення про просторово-часову організацію природних комплексів різного таксономічного рангу, необхідність збереження різноманіття природи на видовому та системному рівні з урахуванням динамічного стану та рівня антропогенної зміни ландшафтів та інших природних комплексів форм, знань студентів про особливості взаємодії людини і природи, особливості функціонування природно-заповідних територій, ознайомлення з основами організації та функціонування заповідної справи в світі та в Україні, класифікаціями заповідних територій і об'єктів, функціонально-територіальною структурою та особливостями просторової організації мережі окремих природно-заповідних територій у світі, в Україні, на території Кіровоградської області.

Об'єктом вивчення є природно-заповідні території.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є аналіз теоретичних та практичних питань збереження та відновлення геокомплексів та їх компонентів на природно-заповідних територіях.

Завдання вивчення курсу. Студенти повинні засвоїти:

- основні принципи та засади організації і функціонування заповідної справи;
- нормативно-правове забезпечення функціонування природно-заповідного фонду України;
- міжнародну та національну класифікації природно-заповідних територій та об'єктів;
- функції, завдання та функціонально-територіальну структуру основних категорій заповідних територій;
- особливості просторової організації мережі природно-заповідного фонду України і мережі заповідних територій найвищого рівня світу;
- історію формування, структуру та просторову організацію природно-заповідного фонду Кіровоградської області та свого адміністративного району чи міста, проблеми та перспективи розвитку.

Студенти повинні отримати ґрунтовні теоретичні знання із основ заповідної справи. Студенти мають закріпити набуті теоретичні знання під час практичних робіт, виробити певні практичні вміння і навички, сформувані і розвинути в собі певний рівень екологічної свідомості та екологічної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: об'єктно-предметну суть, понятійно-термінологічний апарат, структуру дисципліни, її місце та зв'язки в системі наук, історію розвитку, значення для суспільства, важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, особливості функціонування природно-заповідних територій, ознайомлення з основами організації та функціонування заповідної справи в світі та в Україні;

вміти: проводити польові природознавчі, фізико-географічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, картографувати природно-заповідні території, застосовувати методику вивчення, охорони та збереження територій ПЗФ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

1. Загальні:

Системні компетентності:

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

2. Фахові компетентності спеціалізації (ФКС) :

ФКС3 – здатність організовувати шкільне та туристичне краєзнавство, проводити краєзнавчо-туристичні дослідження своєї місцевості, збирати, упорядковувати і використовувати краєзнавчі матеріали, працювати з різними джерелами краєзнавчої інформації.

3. Спеціальні (фахові):

ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей у межах океанів, материків, України та її

регіонів.

ФК12 – здатність пояснювати геоecологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

Програмні результати навчання:

ПРН3 - розуміє взаємозв'язки географічної оболонки Землі та суспільства; тенденції взаємодії суспільства та природи в часовому вимірі; роль природно-географічних факторів у розвитку суспільства на різних етапах; *пояснює* зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, *формулює* наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства, *усвідомлює* важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності;

ПРН8 - *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтно-географічної оболонки Землі, *пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях; *пояснює* особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах, закономірності просторової диференціації

ландшафтно-географічної оболонки та прояви фізико-географічних закономірностей в межах океанів, материків, фізико-географічних регіонів, України та її регіонів;

ПРН17 - *здійснює* відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи, *застосовує* ГІС-технології для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією та створенням тематичних карт використовує програмні засоби в комп'ютерних мережах, *створює* бази даних і використовує інтернет-ресурси;

5. Зміст дисципліни. Календарно-тематичний план

Тиж. / год.	Тема, план	Форма діяльності (заняття) /	Література	Самостійна робота, завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тижд. 1 14 год	<p>Основи заповідної справи в Україні та світі. Природно-заповідні території світу Тема 1. Історія розвитку природно-заповідних територій України та світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закономірності історичного розвитку заповідної справи в світі. 2. Найстаріші природно-заповідні території світу. 3. Особливості розвитку природно-заповідних територій України. 4. Принципи заповідання природних територій. 5. Поняття екомережі, її природоохоронне значення та структура. 	Лекція 2 год Практ.2 год	Лекційні матеріали, презентація [1, 3, 4,5,6,7, 9]	Соціально-екологічна значущість природно-заповідних територій. Правовий режим територій та об'єктів ПЗФ та природних територій особливої охорони. Форми власності на територіях та об'єктах ПЗФ. Охорона та контроль за дотриманням режиму природно-заповідних територій. Органи державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідних територій. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. 10 год	15 балів	

	<p>6. Світова екомережа як глобальна система природоохоронних територій різного рівня.</p> <p>7. Екомережа України: основні субширотні та субмеридіональні екокоридори та природні ядра.</p> <p>8. Проблеми сучасної розбудови національної екомережі та перспективи її подальшого розвитку як складової частини паневропейської екомережі.</p>					
<p>Тиждень 2 14 год</p>	<p>Тема 2. Світова природна спадщина. Природно-заповідні території світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні засади та принципи міжнародної природоохоронної діяльності. 2. Міжнародні природоохоронні організації, історія їх створення та діяльність. 3. МСОП – структура, функції, діяльність. 4. Міжнародні акції природоохоронного характеру. 5. Світова природна спадщина. 6. Класифікація заповідних територій за МСОП. 7. Найважливіші природно-заповідні території Євразії. 8. Найважливіші природно-заповідні території Північної Америки. 9. Найважливіші природно-заповідні території Південної Америки. 10. Найважливіші природно-заповідні території Африки. 11. Найважливіші природно-заповідні території Австралії та Океанії. 	<p>Лекція 2 год Практ.2 год</p>	<p>Лекційні матеріали, презентація</p> <p>[1, 3, 4,5,6,7, 9]</p>	<p>Міжнародні природоохоронні організації: Міжнародний Союз Охорони Природи (IUCN), Всесвітній Фонд дикої природи (WWF), Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP), Всесвітня комісія з охоронних територій (WCPA), Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Міжнародні природоохоронні конвенції, угоди, акції: «Конвенція про біологічне різноманіття» (Ріо-де-Жанейро, 1992), «Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення... як середовище існування водоплавних птахів» (Рамсар, 1971), «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (Париж, 1972) та ін. Червона книга МСОП. Йеллоустонський національний парк, Національні парки: «Гранд-Каньйон» (США), «Вуд-Баффало» (Канада), «Галапагоські острови» (Еквадор), «Водоспад Вікторія» (Замбія-Зімбабве), «Кіліманджаро» (Танзанія), «Какаду» (Австралія), «Озеро Байкал», «Праліси Комі» (Російська Федерація), «Букові праліси Українських Карпат» та ін. Найвизначніші природно-заповідні території континентів</p> <p>10 год</p>	<p>20 балів</p>	
<p>Тиждень 3 11 год</p>	<p>Класифікація заповідних територій України та світу. Характеристика основних категорій заповідних територій і об'єктів України та світу</p>	<p>Лекція 4 год Практ.2 год</p>	<p>Лекційні матеріали, [8,9, 1, 2, 4, 6,7]</p>	<p>Концепція створення національної екомережі. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи. Територіальні елементи екомережі.</p>	<p>15 балів</p>	

	<p>Тема 3. Класифікація природно-заповідних територій України та світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії класифікації природно-заповідних територій України та світу. 2. Класифікація заповідних територій за підходами Міжнародного Союзу охорони природи (МСОП). 3. Класифікація природно-заповідних територій України. 4. Класифікації природно-заповідних територій України та світу. за природоохоронним значенням та статусом. 			<p>Загальнодержавна програма формування національної екомережі України. Головні риси екомережі України. 7 год</p>		
<p>Тиждень 4 28 год</p>	<p>Тема 4. Природні та біосферні заповідники як заповідні території найвищого рівня заповідання. НПП.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. 1. Основні функції та завдання біосферних заповідників України та світу. Територіально-функціональна структура біосферних заповідників. 5. 2. Просторова мережа біосферних резерватів світу та України. 6. 3. Особливості створення та функції природних заповідників світу та України. Закономірності організації мережі природних заповідників України та зарубіжжя. 7. 4. Мережа національних природних парків України. 	<p>Лекція 4 год. Практична 6 год.</p>	<p>Лекційні матеріали, відеоматеріали [8,1, 2, 4, 6,7,9]</p>	<p>Біосферний заповідник «Асканія-Нова ім. Е.Ф. Фальц-Фейна», Чорноморський, Карпатський, Дунайський біосферні заповідники. Поліський, Рівненський, Черемський, Розточчя, Медобори, Канівський, Український степовий, Луганський, Дніпровсько-Орільський, Єланецький степ, Горгани, Ялтинський гірсько-лісовий, Кримський, Карадазький, Мис Мартьян, Казантипський, Опуцький природні заповідники. Характеристика національних природних парків України (Азово-Сиваський, Вижницький, Карпатський, Святі гори, Синевир, Шацький та ін.). Характеристика РЛП (Гранітно-степове Побужжя, Кременчуцькі плавні, Веселобоківський та ін.). Найбільш відомі ботанічні сади України (Центральний ботанічний сад НАН України ім. М.М. Гришка (м. Київ), Ботанічний сад ім. академіка О.В. Фоміна (м. Київ), Нікітський ботанічний сад та ін.). 18 год</p>	<p>20 балів</p>	

<p>Тиждень 5 7 год</p>	<p>Тема 5. Природно-заповідний фонд Кіровоградської області. 1. Історія формування та розвитку природно-заповідного фонду Кіровоградщини. 2. Територіально-функціональна структура природно-заповідного фонду області.</p>	<p>Лекція 2 год.</p>	<p>Лекційні матеріали, презентація [8, 1, 3, 4,5,6,7, 9]</p>	<p>Історія та передумови формування ПЗФ. Сучасна структура ПЗФ Кіровоградської області, його площа, категорійний склад, співвідношення між окремими категоріями та типами природно-заповідних територій. Природно-заповідні території місцевого та загальнодержавного значення. Особливості просторової організації природно-заповідних територій та об'єктів області. Показники заповідності. 5 год</p>	<p>15 балів</p>	
<p>Тиждень 6 9 год</p>	<p>Тема 6. Природно-заповідні території Кіровоградської області. Природно-заповідні території загальнодержавного значення. Найважливіші природно-заповідні території області місцевого значення.</p>	<p>Лекція 2 год. Практична 2 год</p>	<p>Лекційні матеріали, презентація [8, 1, 3, 4,5,6,7, 9]</p>	<p>Характеристика ПЗФ за категоріями: дендропарк («Веселі Боковенькі»), регіональні ландшафтні парки «Веселобоковеньківський», «Світловодський». Заказники місцевого та загальнодержавного значення (ландшафтні, гідрологічні, ботанічні, зоологічні тощо): «Аджамський», «Бандурівські ставки», «Богданівська балка», «Боковеньківська балка», «Бузове», «Велика Вись», «Велика стінка», «Витоки річки Інгул», «Витоки річки Малої Висі», «Власівська балка», «Войнівський», «Гранітний степ», «Деріївський», «Інгульські крутосхили», «Карпенків край», «Когутівка», «Лікарівський», «Миколаївський», «Монастирище», «Острів Лисячий», «Полозова балка», «Редьчине», «Розумівська балка», «Садківський степ», «Там, де Ятрань круто в'ється», «Цюпина балка», «Чорноліський», «Чорноташлицький», «Шумок», «Шурхи». Пам'ятки природи місцевого та загальнодержавного значення (ландшафтні, гідрологічні, ботанічні, зоологічні тощо): «Болото «Чорний ліс», «Верхів'я річки Інгул», «Витоки Інгульця», «Витоки річки Тясмина», «Полезахисні смуги №1-4»(докучаєвські), «Іванкова криниця», «Інгульська жила», «Каскади», «Слони». 5 год</p>	<p>15 балів</p>	

6. Література для вивчення дисципліни

Базова

1. Андронов В.А. Заповідна справа: навч. посіб. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
2. Природно-заповідний фонд: земельні питання (посібник) / [За заг. ред. О. Кравченко]. — Видавництво «Компанія «Манускрипт»» — Львів, 2017. — 104 с.
3. Попович С.Ю., Корінько О.М., Устименко П.М. Заповідне лісознавство.- Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2009.- 384 с.
4. Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч.1. Біосферні заповідники. Природні заповідники / Колектив авторів під ред. В.А. Онищенко і Т.Л. Андрієнко. – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – 406 с.
5. Бобров Р.В. Все о национальных парках. – М.: Молодая гвардия, 1987. – 224 с.
6. Борейко В. Е. История заповедного дела в Украине. – К., 1995. – 183 с.
7. Заповедники Украины и Молдавии. Заповедники СССР. – М.: Мысль, 1987.
8. Заповідні куточки Кіровоградської землі. / заг. ред. Т.Л. Андрієнко. – К.: Арктур-А, 1999. – 240 с.
9. Н. Петрина. Заповідна справа. / Краєзнавство. Географія. Туризм. _ К., 2007. – №21-24. – 96 с.
10. Николаевский А.Г. Национальные парки. – М.: Агропромиздат, 1985. – 190 с.
11. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – Київ, 1999. – 240 с.
12. Реймерс Н.Ф. Словарь-справочник по природопользованию. – М., 1990.
13. Справочник по заповедному делу / ред. А.М. Гродзинский. – К.: Урожай, 1990.

Додаткова література.

1. Тестові завдання із заповідної справи: Навчальний посібник / Коцюба І.Ю. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 80с.
2. Андрієнко Т. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації. – Київ, 2001.
3. Грищенко Ю. Основи заповідної справи: навч. посіб. – Рівне, 2000.
4. Заповідники і національні природні парки України. – Київ, 1991.
5. Попович С. Природно-заповідна справа : навч. посіб. – Київ, 2007.
6. Солодкий В. Заповідна справа: підручник / В. Солодкий, Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, Ю. МАСІКЕВИЧ та ін. – Чернівці, 2005.
7. Фурдичко О. Заповідна справа в Україні: підручник / О. Фурдичко, В. Сівак, В. Солодкий. – Чернівці, 2005.

Інформаційні ресурси

<http://apus.ru> - один із найкращих проектів про живу природу;

www.floranimal.ru – on-line енциклопедія;

<http://www.livt.net/index.htm> - електронна ілюстрована енциклопедія „Живі істоти”;

118

<http://www.plantsystematics.org/>- сайт по систематиці рослин.

Відеоролики, фотографії, інформація розміщені на сайті <http://www.arkive.org/> - on-line галерея флори і фауни Землі, представлено понад 6 тисяч видів тварин та 33 тисячі рослин; проект BBC.

Описи угруповань живих організмів та зональних біомів подані на сайтах:

<http://www.blueplanetbiomes.org> - присвячений біомам світу;

<http://www.worldwildlife.org> – сайт WWF.

Інформацію про органічний світ окремих регіонів можна знайти на сайтах:

<http://www.projectamazonas.com> – фауна Амазонії;

<http://www.wildmadagascar.org> – сайт про органічний світ Мадагаскару;

<http://www.nearctica.com/> - органічний світ Північної Америки. Електронні публікації:

<http://www.wwf.ru/resources/publ> публікації WWF російською мовою;

<http://www.worldofanimals.ru/stLmenu/5/index.shtml> - інтернет-журнал „У світі тварин”;
<http://botsad.ru/world.htm> - сайт Ботанічного саду Далекосхідного відділення Російської Академії наук (тут, наприклад, є публікації по лісах світу);
<http://www.npacific.ru/np/library/publikacii/tokranov1/titul.htm> - книга А.М. Токранова „Дивовижні творіння природи”;
<http://abratsev.narod.ru/biblio/varming/varming.html> - книга проф. Вармінга „Ойкологічна географія рослин”.

7. Методичне забезпечення

Лекційний курс: електронні варіанти конспектів лекцій представлені у комп’ютерному класі факультету (ауд. 14).

• Онойко Ю.Ю., Мирза - Сіденко В.М. Природно – заповідні території. Навчально-метод. посібник.- Кіровоград: Авангард, 2015.- 96 с.

Практичні заняття:

• Онойко Ю.Ю., Мирза - Сіденко В.М. Природно – заповідні території. Навчально-метод. посібник.- Кіровоград: Авангард, 2015.- 96 с.

Самостійна робота студентів: методичні рекомендації до самостійної роботи.

Методи навчання

Основні форми організації навчання при вивченні дисципліни «Методика навчання географії»: аудиторні заняття (лекції, лабораторні заняття); самостійна робота студентів; консультації.

Методи навчання:

За джерелом знань:

словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія, диспут;

наочні: демонстрація, ілюстрація;

практичні: практичні роботи, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, мультимедійних презентацій, аналіз проблемних ситуацій, метод проектів тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка-ЦДПУ).

8. Політика курсу

Організація навчального процесу здійснюється на основі кредитно-модульної системи відповідно до вимог Болонського процесу із застосуванням модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів. Зараховуються бали, набрані при поточному опитуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. При цьому обов’язково враховується присутність студента на заняттях та його активність під час практичних робіт. Недопустимо: пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.

Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності. Окреслимо його основні складові: складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. Надавати для оцінювання лише результати власної роботи. Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно

покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів. Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в межах курсу для оцінювання знань студентів. Здійснювати посилання на джерела інформації у разі використання, дотримуватись норм законодавства про авторське право.

8. Критерії оцінювання

Комплексна система оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни включає:

- *поточний контроль (ПК)* – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу з окремих складових (модулів) навчальної програми дисципліни під час аудиторних занять, консультацій та результатів самостійної роботи й оцінюється сумою набраних балів;
- *підсумковий (семестровий) контроль (ПСК)*.

Форми поточного контролю:

- *поточна оцінка* – кількість балів, яку отримує студент у результаті контролю за виконанням усіх видів робіт (теоретичних, практичних занять, завдань до самостійної роботи, захисту практичних робіт, конспектів уроків тощо);
- *підсумкова поточна оцінка* – сумарна кількість балів, яку отримує студент за результатами здійснення поточного контролю.

Методи поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, перевірка практичних робіт, перевірка планів-конспектів уроків, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів; контрольна робота; опитування, тестування, контрольні роботи, перевірка виконаних завдань з використанням навчальних платформ Zoom, Classtime, Google Classroom), а також месенджеру Viber тощо.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу проводиться у формі *заліку* у 8 семестрі.

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ

1. Змістовні відповіді - до 5 балів
  2. Виконання практичної роботи – до 2 балів
  4. Контроль самостійної роботи - до 5 балів
  5. Поточний контроль – до 5 балів
- “відмінно”, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 5 балів;
  - “добре”, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями;
  - “задовільно”, неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – балів;
  - “незадовільно”, незадовільна відповідь – 0 балів.

При оцінюванні усних відповідей та повідомлень студентів враховується:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

Максимальна кількість балів, які студенти можуть отримати за усну відповідь чи повідомлення – **5 балів**

5 балів ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату ПЗТ та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати,

узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань ПЗТта аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

4 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з ПЗТ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з ПЗТ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання контрольних письмових відповідей студентів

5 балів - студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату ПЗТ та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

4 - відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

3 бали - відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з ПЗТчи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат МНГ в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

2 бали - відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

1 бал - відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з ПЗТ чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання практичної роботи

2 бали ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

1,5 бали ставиться, коли студент виконав завдання для практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав завдання практичної роботи, але 1/2 з них виконана не досить якісно. Відповідь на теоретичні питання під час захисту практичної роботи неповна, фрагментарна. Студент продемонстрував недостатній рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо. У роботі наявні фактичні та/або стилістичні помилки.

0,5 бали ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів уміннями аналізу, порівняння тощо. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

5 балів - студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи за семестр. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми курсу МНГ, що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу логічний, доказовий і послідовний. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як у знайомих, так й в нових ситуаціях. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні, мовленнєві помилки.

4 бали - студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, методологічних підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали - студент виконав 2/3 завдань або виконав завдання, але 1/2 з них виконана не досить якісно. Відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з основних тем, що виносяться на самостійну роботу. Студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію, посилається на одне джерело інформації тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій педагогічній ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

2 бали - студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє досить поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 бал - студент виконав 1/2 завдань, але з них лише 1/2 виконана якісно і в повному обсязі. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Підсумковий (семестровий) контроль (залік)

Оцінка за шкалою ECTS

90-100 Відмінно А відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок

82-89 Добре В вище середнього рівня з кількома помилками

74-81 Добре С в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок

64-73 Задовільно D непогано, але зі значною кількістю недоліків

60-63 Задовільно E виконання задовольняє мінімальним критеріям

35-59 Незадовільно FX з можливістю повторного складання 1-34 F з обов'язковим повторним курсом

A 90 – 100 «зараховано» («відмінно А») – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, демонструє глибокі теоретичні знання і практичні вміння, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспекти лекцій та усі виконані практичні роботи з курсу;

B 82 – 89 «зараховано» («добре В») – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій з основних тем та усі виконані практичні роботи з курсу ;

C 74-81 «зараховано» («добре С») – студент достатньо володіє навчальним матеріалом, під час усного спілкування допускає незначні помилки з професійної термінології, деякі види практичних завдань виконані з помилками (допускається декілька незначних помилок або 1 – 2 значні).

D 64-73 «зараховано» («задовільно D») – теоретичний матеріал засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.

E 60-63 «зараховано» («задовільно E») – студент засвоїв основні аспекти програмного матеріалу, деякі практичні навички не сформовані, студент невпевнено орієнтується у теоретичному і практичному матеріалі, має труднощі з використанням фахової термінології . Частина передбачених програмою практичних завдань не виконані, або деякі з них оцінені мінімальною кількістю балів.

F 35-59 «не зараховано» («незадовільно F») – теоретичний матеріал курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою робіт виконано, але їх якість оцінена мінімальною кількістю балів; студент частково володіє фаховими компетенціями. Можливе підвищення оцінки за умови виконання додаткової самостійної роботи.

FX 1-34 «не зараховано» («незадовільно FX») – студент не засвоїв основного змісту курсу, не знає професійної термінології, не володіє практичними вміннями.

Практичні роботи не виконані або потребують повної переробки. Студент має перескласти певні теми під час консультацій.

Питання до заліку з курсу «Природно-заповідні території»

Основні питання

1. Наукові засади заповідної справи. Поняття природно-заповідного фонду, природної спадщини, заповідної справи.
2. Природоохоронні території як важлива складова сталого розвитку людства і держави.
3. Міжнародні природоохоронні організації.
4. Міжнародні природоохоронні конвенції, угоди, акції.
5. Червона книга МСОП. Червона книга України.
6. Класифікація МСОП природно-заповідних територій.
7. Світова природна спадщина.
8. Найвизначніші природно-заповідні території Африки.
9. Найвизначніші природно-заповідні території Північної Америки.
10. Найвизначніші природно-заповідні території Австралії та Нової Зеландії.

11. Найвизначніші природно-заповідні території Південної Америки
12. Найвизначніші природно-заповідні території Європи та Азії.
13. Розвиток заповідної справи в Україні. Сучасна структура природно-заповідного фонду України.
14. Законодавчі та нормативно-правові засади розвитку заповідної справи в Україні.
15. Біосферні заповідники України: структура території та особливості управління та діяльності.
16. Природні заповідники України: зонально-регіональний огляд. Структура території, особливості управління, завдання природних заповідників.
17. Національні природні парки України: зонально-регіональний огляд. Функціональне зонування, рекреаційна діяльність на території НПП.
18. Регіональні ландшафтні парки (РЛП) України. Статус, завдання, структура території.
19. Заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища: статус, завдання, режим охорони.
20. Ботанічні сади. Структура території та основні вимоги щодо режиму ботанічних садів.
21. Дендрологічні парки. Структура території, статус, завдання, основні вимоги щодо режиму дендрологічних парків.
22. Зоологічні парки: статус, завдання, основні вимоги щодо режиму.
23. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: структура території, статус, завдання, основні вимоги щодо режиму.
24. Формування мережі міждержавних природно-заповідних територій в Україні.
25. Природна спадщина України.
26. Загальнодержавна програма формування національної екомережі України. Територіальні елементи екомережі. Головні риси екомережі України.
27. Розвиток заповідної справи в Кіровоградській області. Структура та напрямки оптимізації природно-заповідного фонду області.
28. Охорона біологічного та ландшафтного різноманіття в складі природно-заповідних територій.
29. Наукові дослідження територій та об'єктів ПЗФ. Літопис природи.
30. Освітньо-виховна, рекреаційна діяльність в межах природно-заповідних територій.
31. Порядок створення та оголошення природно-заповідних територій.
32. Органи державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідних територій. Державний кадастр ПЗФ.
33. Охорона та контроль за дотриманням режиму природно-заповідних територій. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
34. Водоохоронні, водозахисні, лісозахисні, полезахисні, курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні та інші типи територій особливої охорони.
35. Охоронні зони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
36. Головні риси екомережі Кіровоградської області.
37. Заказники загальнодержавного значення в складі природно-заповідного фонду Кіровоградської області.
38. Зелена книга України. Регіонально рідкісні фітоценози.
39. Регіонально рідкісні види флори та фауни.
40. Охорона степових ландшафтів в складі природно-заповідного фонду України, Кіровоградської області.

Додаткові питання

6. Володіння географічною номенклатурою за темами: „Світова природна спадщина”, „Найвизначніші природно-заповідні території континентів”, „Природна спадщина України”, „Природно-заповідні території України, Кіровоградської області”.
7. Природно-заповідні території вашої місцевості.